

Utazás a kígyóvillamoson

Budapesti útikalauz gyerekeknek

Meseváros – Budapest. Budapest gyermekkönyv-illusztrációban.
Deák 17 Gyermek és Ifjúsági Művészeti Galéria, Budapest

A Deák 17 Gyermek és Ifjúsági Művészeti Galéria legutóbbi kiállítása a várostapasztalatot tematizálta izgalmas fókusszal: milyen lehet Budapest gyerekszemmel? Pontosabban hogyan képzelik azt el a gyerekkönyvek grafikusai? Azaz a *Meseváros – Budapest. Budapest gyermekkönyv-illusztrációban* azt mutatta meg, hogy a felnőttek hogyan próbálnak belehelyezkedni ebbe a nézőpontba és egyben kreatívan reagálni a vizuális kultúra mozgásaira, a digitális vizualításra.

A Deák Ferenc tér és a Váci utca között lévő galériához vezető út már maga is egy erős Budapest-tapasztalat. Nyelvek, hangok, illatok keverednek össze, nem könnyű megtalálni a galériát a Váci utca divatboltjai között. A kinti zsúfoltságot a szecessziós palota csendes folyosója váltja fel. A galéria világos, letisztult, a falak fehérek, egyszerű vonalak és hatalmas ablakok strukturálják a belső teret. Először a terem közepén a földön levő Budapest-térkép tűnik fel, rajta mozgatható alakzatok: papírmasé Hősök tere és Szabadság-szobor, a Lánchíd hídfőinek megszelídített papírmasé oroszlánjai, néhány apró színes madár. És persze a nagyvárosok elmaradhatatlan lakói, a térkép többi emlékéhez képest aránytalanul hatalmas és így szurreális galambok – kicsit olyan érzést keltenek, mint Sylvain Chomet *Az öreg hölgy és a galambok* című animációs rövidfilmjének példányai, ravaszak, ijesztőek és jóllakottak, akik részei a városi kalandnak. A múzeumpedagógiai foglalkozások alatt használható térképet a Magyar Képzőművészeti Egyetem Gyermekkönyv-illusztrációs szemináriumának grafikusművész hallgatói, a gyermekkönyv-illusztrátorok következő generációja készítette. A falakon, az átlagos magasságnál talán egy kicsit alacsonyabban, láthatóak a kiállított illusztrációk. Ezek nagyrészt az ezred-

forduló után készültek. Arra is figyeltek, hogy ha a látogató kedvet kapna a könyvekhez is, amelyeket ezek a képek illusztrálnak, azonnal tudja kézbe venni és akár a földön, akár az alacsony, gyerekarát asztaloknál, akár az ablaksort kísérő hosszú fehér padon átlapozhassa. Csupán néhány könyv van vitrinben, ezek jellemzően korábbi kiadványok, mint Csukás István *Vakkancs szétnéz Budapesten* könyve Gaál Éva rajzaival, vagy Ruffy Péter *Hazánk szíve, Budapest* című könyve Würtz Ádám rajzaival, utóbbi az egyik legismertebb és legnépszerűbb gyerekeknek szóló Budapest-könyv.

A kiállítás katalógusát minden gyerekirodalom, gyerekkönyv iránt érdeklődőnek ajánlom, letölthető a galéria honlapjáról. Révész Emese, az egyik kurátor remek tanulmányában saját kutatásai alapján foglalja össze a gyerekkönyvek Budapest-illusztrációinak sajátosságait. Felveti: megragadnak-e azok a didaxis (a város mint múzeum, a műemlékek megismertetése) szintjén? Révész kiindulópontja, hogy a képes gyerekkönyv egyszerre szépirodalmi és művészeti alkotás, így a kortárs irodalomnak és képzőművészetnek egyaránt része. A kiállítás ilyenként, azaz önálló művészeti alkotásokként kezeli a kiállított rajzokat, ugyanakkor a könyveket is melléjük teszi: ha a látogató kíváncsi a képen elindult sztorira, megnézi, hogy az hogyan folytatódik a szövegben és a következő képen.

Milyenek a kortárs gyerekkönyvek Budapest-illusztrációi? Vannak olyanok, amelyek átfogó várostapasztalatot igyekeznek nyújtani, és persze olyanok, amelyek a részletekre koncentrálnak, legyen az egy-egy adott városrész (*Ferencváros gyerekeknek* vagy *A pesti zsidónegyed gyerekeknek a Tiéd a város* sorozatból), vagy a *Két egér* sorozat Rácz Nóra által rajzolt szereplőinek mikroperspektívája, a műmlékek részleteinek felfedése. Számos könyv tematizálja a tömegközlekedést. Gyöngyösi Adrienn Bátky András *Pipogya, a budapesti vándor* című könyvében – amelynek állatszereplői csupán néhány gyerek számára láthatóak – mindenki számára ismerős helyzetet rajzol le: a villamos utáni szaladást. De vannak kimondottan a tömegközlekedéssel foglalkozó rajzok és könyvek, amelyek ezt az átláthatatlan hálózatot próbálják megszelídíteni a gyerekek számára (Gévai Csilla: *Amíg zöttyögünk; Amíg utazunk* Baranyai (b) András rajzaival).

Végül van néhány, amely izgalmas vizualitásával emelkedik ki a konvencionálisabb rajzok közül. Kasza Julianna *Április és az úttekerők* könyvében egy mechanizált város jelenik meg, a Budapestet működtető gépezet, amelyet találóan vektoros grafikákkal rajzol meg. A sűrű, de egyszerű geometriai formákból álló rajzok akár a számítógépes játékokból ismerős világot is felidézhetik a gyerekekben. Bátky András *Mirka* című könyvéhez Takács Mari készített kollázsokat. Itt nem a szokványos, emlékművek,

szimbolikus terek által definiált Budapest jelenik meg, hanem a lakótelep. Révész hiányolja a magyar gyerekkönyvekben (-illusztrációkban) a város szociális feszültségeinek, a szegénységnek a tematizálását. Ilyen szempontból rendkívül fontosak a *Mirkához* hasonló könyvek. Ráadásul vizuálisan is érdekesek, Takács fotókkal egészíti ki rajzait, olyan, olvasói számára is minden bizonnyal ismert képeket, mint egy panelsor vagy egy buszmegálló táblái. De a bérház mint jellegzetes budapesti helyszín is megjelenik több helyen (Nádori Lídia: *Sárkány a lépcsőházban*, Kun Fruzsina illusztrációival; Lackfi János: *Belvárosi gyümölcsök*, Molnár Jacqueline illusztrációival). Herbszt László *Csodálatos szemüvegében* egy egyszerű történethez sikerült remek rajzokat készíteni egy metamorfózison átesett Budapestről, ahol a 4-es és a 6-os villamos sárga kígyó, a vár alatti alagút egy óriás tátott szája, az Erzsébet híd szerkezete pedig egy dinoszaurusz csontváza lesz. Nemes Anita *Fess, Budapest* című kötete különös műfajával illeszkedik ebbe a sorba: a gyerekek fekete-fehér vonalrajzainak kiszínezése által ismerik meg a várost.

A többnyire kétezres évek utáni illusztrációk nagy része igyekszik elmozdulni azon gyerekek számára is izgalmas vizualitás felé, és a szöveg mellett önálló alkotásként működni, olvasói számára megszélesíteni, átláthatóvá, belakhatóvá tenni a várost. Meseváros, csodaváros, idegen, ijesztő város – ez mind Budapest, ahol a gyerekek kalauzaként dinók, múzeumi egerek, láthatatlan medvék és sok más egyéb állat is otthonosan mozog. Ennek a kiállításnak ugyan vége van már, de a Deák 17 galéria múzeum-pedagógiai foglalkozásai között állandó jelleggel szerepelnek olyan programok, amelyek a városra, a városi terek használatára fókuszálnak.